

תורת אמך

ביאורי סוגיות והדרכה לימודית

מסכת ביצה

פרק ראשון

סוגיה כא: איסורי דרבנן שהתירו חכמים מפני שמחת
יום טוב

נכתב בסייעתא דשמיא
על ידי

אליהו מאיר ליפשיץ
ב"ר חיים שמאי ז"ל

ישיבת ברכת משה, מעלה אדומים

© כל הזכויות שמורות למחבר

מהדורה ראשונה ללא הגהה

סוגיה כא: איסורי דרבנן שהתירו חכמים מפני שמחת יום טוב

* *

רקע

לאחר שלמדנו את כל המשניות הקשורות למחלוקות בית הלל ובית שמאי בדין איסורי דרבנן שהתירו חכמים מפני שמחת יום טוב, ניתן לחזור לסוגיה שדלגנו עליה. הגמ' משווה בין שש המחלוקות של בית הלל ובית שמאי, ומקשה מדוע במחלוקת הראשונה בית שמאי לקולא ובית הלל לחומרא, ובאחרות בית הלל לקולא ובית שמאי לחומרא. קושיית הגמ' נובעת מההבנה, שהמחלוקות נובעות מסיבה אחת עקרונית, אם המחלוקות נובעות מסיבות שונות, קושיית הגמ' אינה קשה.

מקורות

א. גמ' ט-י. "אבל מטהו מחלון לחלון וכו'... ואין סתירה בכלים אבל התם לא"
ב. תוס' ד"ה אמר

רי"ף ג-ה: "מתני' השוחט... ותריסי חנויות" [מספיק לרפרף על הרי"ף כדי לדעת כיצד הוא פוסק]
ר"ן ה: באלפס ד"ה מתני' אין מסלקין, "ובגמרא רמו הא מתני' דב"ש אזלי בה..."
רא"ש סי' ט, "השוחט חיה ועוף ביום טוב..."
רשב"א ד"ה ה"ג בספרים שלנו בש"א, "והרי"ף ז"ל... כדברי רבינו ז"ל"
ג. רמב"ם הל' שביתת יום טוב פ"ב ה"ה, פ"ג הל' א, ד, פ"ד הי"ב, פ"ה ה"ד

רשב"א ד"ה ה"ג בספרים שלנו, "והרי"ף... כדברי רבינו ז"ל"
והרי"ף ז"ל כתב בהלכות שתי המשניות כצורתן בלא הפוך כלל והוא מן התימא דהא מקשינן להו בגמרא אהרדי ומפכינן חדא מינייהו, ויש מרבתי' הצרפתים שפירשו מוחלפת השיטה דב"ה ודאי החליפו שיטתן כאן להקל בתריסין וטעמא לפי שסלוק תריסין צרכי רבים ואין רוב צבור יכולין לעמוד בה ולכך הקילו גבי תריסין, ואם היתה סוגייתנו סובלת הפי' הזה הי' פסק הרי"ף ז"ל כתקונו, וגם הרב בעל העיטור ז"ל העמיד דברי הרב בענין זה, אלא שאין הפי' מחוור, חדא דהו"ל לתלמודא לפרושי האי טעמא להדיא, ועוד שאין זה כשאר מוחלפת השיטה שלמעלה ולא כשאר שיש בתלמוד. אבל בספרי הגאונים ז"ל נמצאת גרסא אחרת כאן שהן גורסין אף בזו של תריסין ודלמא ע"כ לא קאמרי ב"ה התם אלא משום דאין בנין בכלים ואין סתירה בכלים אבל הכא לא ולפי גירסא זו אין [אחת] מן המשניות בחלוף וכדברי הרי"ף ז"ל, אלא שהדבר צריך תלמוד עדיין דכיון דאית להו לב"ה דאין בנין בכלים וכדאיתא בפרקין דלקמן אמאי איצטריך רבי יוחנן לאפוכה, ועוד דהא אמר עולא לקמן דחזרת תריסין לאו משום דאין בנין וסתירה בכלים אלא משום שמחת י"ט ואף חזרתן התיירו משום תחלתן, וי"ל דרבי יוחנן סבר דלא התיירו ב"ה לסלק ולהחזיר אלא מפני שדרכן של תריסין להטלטל ואינן נדחקים הא אלו החזיר כל צרכו חייב חטאת ואע"פ שלא תקע, ואע"פ שלא החזיר כל צרכו כלומר שלא דחק פטור אבל אסור ומש"ה אסר רבי יוחנן גופי' לטלטל מנורה של חליות כדאיתא בפ' כירה, והלכך מסבר ר' יוחנן שכל עצמן לא התיירו ב"ה

בתריסי חנויות אלא משום שמחת י"ט ולא חשו לשמא יחזיר כל צרכו והתירו החזרה בעצמה אע"פ שהוא פטור אבל אסור, ומש"ה הוה קשיא ליה הרי השוחט דדכותה הוא דכיון דאינו צריך אלא לעפרה ופטור עלי' הוה להו למשרי בהו משום שמחת י"ט ואע"ג דאי לאו משום שמחת י"ט פטור אבל אסור ואע"ג דאי מכוין לגומא עצמה חייב חטאת, והיינו דמהפך לה להא דתריסין, אבל אנן דקי"ל דאין בנין בכלים ואין סתירה בכלים ובתריסין שיש להן ציר באמצע פליגי ואף הן אינן נדחקים לעולם ורפוין הן הלכך אפי' בשבת שרי לסלק ואף להחזיר נמי מדינא שרי דקי"ל כרשב"ג דאמר התם בשלהי פרק כירה דאם ה' רפוי מותר ואפי' לב"ש אלא שגזרו אטו מן הצד ומן הצד נמי לב"ה אינו אסור אלא משום שמא יתקע הלכך משום שמחת י"ט לא גזרי' גזירה לגזירה בכה"ג לא מוכחא מילתא דעבר אשבות די"ט. וה"נ אמרי' בעור לפני הדורסן כיון דחזי למגזא עלייהו ולא מוכחא מלתא דעבר ליה בשבות דשרו ב"ה משום שמחת י"ט ואע"ג דהיכא דליכא משום שמחת י"ט כגון דערב י"ט ותריסין דבתים גזרינן והלכך קמו להו תרתין מתני' בלי הפוך כלל. כך תירץ הרמב"ן. אלא שקשה לי עדיין קצת דהא אמרי' התם בכירה [מז]. גבי מלבנות המטה וכרעות המטה וסיפי המטה ולווחין של סקיבס רשב"ג אמר אם ה' רפוי מותר כלומר ואפי' בשבת ואפי' לכתחלה וקי"ל כרשב"ג וכדאמרי' התם בי רב חמי הואי מטה גליתא דהוה מהדר לה ביומא טבא א"ל ההוא מדרבנן לרבא מאי דעתך בנין מן הצד הוא נהי דאיסורא דאורייתא ליכא איסורא דרבנן מיהא איכא א"ל אנן כרשב"ג סבירא לן דאמר אם ה' רפוי מותר וא"כ תריסי חנויות אם רפוין הן אף לכתחלה יהא מותר ולמה לא התירו אלא משום תחלתן, ושמא לא התיר רשב"ג אלא ברפוין ממש הא ברפוין ואינן רפוין והחזיר כל צרכו פטור אבל אסור וכן כתב שם מורי הרב רבי' יונה ז"ל, והלכך תריסי חנויות שאינן רפוין לגמרי בשיש להם ציר מן הצד אסור אפי' לב"ה ואפי' לא החזיר כל צרכו גזירה שמא יתקע ויחזיר כל צרכו וכשאין להם ציר מן הצד אי לאו משום שמחת י"ט אסור בתריסין דבתים אבל משום שמחת י"ט כיון דאפילו' אותן שיש להם ציר מן הצד אינן אסורין אלא גזירה שמא יתקע מותר כדברי רבינו ז"ל.

הסבר הסוגיה

אלמא גבי שמחת יום טוב בית שמאי לחומרא ובית הלל לקולא ורמינהי השוחט חיה ועוף ביום טוב אמר רבי יוחנן מוחלפת השיטה. [גמ' ט:ט]

למדנו שש מחלוקות בין בית הלל לבין בית שמאי:

- א. בית שמאי מתירים לשחוט חיה ועוף אף כשאין לו עפר לכיסוי הדם, ובית הלל אוסרים.
  - ב. בית שמאי אוסרים להוליך סולם של שובך משובך לשובך, ובית הלל מתירים.
  - ג. בית שמאי מחייבים לנענע את היונים מערב יום טוב, ובית הלל מסתפקים בהזמנה בפה.
  - ד. בית שמאי אוסרים ליטול עלי לקצב עליו בשר, ובית הלל מתירים.
  - ה. בית שמאי אוסרים להניח את העור לפני הדורסן, ובית הלל מתירים.
  - ו. בית שמאי אוסרים לסלק תריסי חנויות, ובית הלל מתירים אף להחזירם.
- רבי יוחנן מקשה שיש סתירה בין מחלוקת בית הלל ובית שמאי בענין שחיטת חיה ועוף כשאין לו עפר מוכן, לבין שאר מחלוקות בית הלל ובית שמאי. במחלוקת בענין שחיטת חיה ועוף בית הלל לחומרא ובית שמאי לקולא, ובשאר המחלוקות בית הלל לקולא ובית שמאי לחומרא. מתרץ רבי יוחנן שיש להחליף בין בית הלל לבין בית שמאי בחלק

מהדורה ראשונית ללא הגהה

מהמקומות, כדי ששיטותיהם תהיינה תואמות. קושיית רבי יוחנן מבוססת על ההבנה שבכל המשניות הללו יש איסור דרבנן מוסכם, ונחלקו בית הלל ובית שמאי האם להתירו מפני שמחת יום טוב. ניתן לדחות את הנחת היסוד של רבי יוחנן, ולפרוך את הקושיה. ניתן להבין שבית הלל ובית שמאי מסכימים שאין דוחים איסור דרבנן מפני שמחת יום טוב, והם חולקים האם יש איסור דרבנן בכל אחד מהמקרים הנידונים. הגמ' בוחנת את מחלוקת בין הלל ובית שמאי כדי להכריע בין שתי האפשרויות הללו. נבאר את דיון הגמ' בכל מקרה ומקרה.

שחיטת חיה ועוף ללא עפר מוכן לכיסוי הדם

רבי יוחנן מבין, שמעיקר הדין אסור לכסות הדם בעפר שלא הוכן לכך, מפני איסור מוקצה ומפני איסור דרבנן של חפירת גומא, ובית שמאי מתירים לשחוט ולכסות מפני שמחת יום טוב דוחה איסורי דרבנן. דוחה הגמ', שבית שמאי התירו רק במקרה שיש לו דקר נעוץ, ובמקרה זה אין לדעת בית שמאי איסור. הדקר מכין את העפר לשימוש, והדקר גורם לכך שאין אפילו "צד רמז חפירה" [ע"פ רש"י ד"ה אבל היכא דליכא].

ראינו לעיל [סוגיה יב עמ' 3-4] מחלוקת ראשונים בהסבר שיטת בית הלל שאסור לשחוט אף כשיש לו דקר נעוץ:

תוס' סובר שדקר נעוץ מהוה הכנה, ואסור לדעת בית הלל לשחוט מפני איסור חפירת גומא. הרשב"א סובר שדקר נעוץ "כמוכן קצת דמי", ומפני איסור מוקצה אסור לשחוט לכתחילה. הוא סובר ששמחת יום טוב דוחה איסור דרבנן של חפירת גומא. תוס' ר"ד סובר שדקר נעוץ אינו מהוה הכנה, אלא רק מונע איסור חפירת גומא, ואסור לשחוט לכתחילה מפני איסור מוקצה.

הולכת סולם משובך לשובך

רבי יוחנן מבין, שהולכת סולם אסורה משום מראית עין, ובית הלל התירוה משום שמחת יום טוב. דוחה הגמ' שבית הלל התירו רק בסולם של שובך, שבו אין איסור מראית עין, כיוון "ששובכו מוכיח עליו" שהולך ליטול יונים מהשובך, ולא להטיח את גגו.

דחיית הגמ' ברורה, אך יש לציין את שיטת הרמב"ם [פ"ה ה"ד], הפוסק שיש איסור מראית עין אפילו בסולם של שובך, ומותר ליטלו ברשות היחיד בלבד, שמשום שמחת יום טוב התירו חכמים את איסור מראית עין בחדרי חדרים.

זימון יונים ליום טוב

רבי יוחנן מבין שבית שמאי מחייבים לנענע את היונים מערב יום טוב מפני חשש איסור מוקצה, שאם יטול אותן ביום טוב וימלך, בטל זימונו מערב יום טוב, ומתברר שהוא טלטל יונים מוקצות [רש"י ד"ה אבל היכא], בית הלל סוברים שחששם של בית שמאי מוצדק, אבל שמחת יום טוב דוחה החשש. דוחה הגמ', שבית הלל סוברים שזימון בפה מספיק להתיר איסור מוקצה, ואף אם יימלך, זימונו זימון.

נטילת עלי לקצב עליו בשר

הסבר שיטת רבי יוחנן ודחיית הגמ' תלויה במחלוקת הרי"ף והתוס' בהבנת דין עלי. למדנו לעיל [סוגיה יח עמ' 2] שהרי"ף מפרש שעלי הוא כלי שמלאכתו לאיסור, שמוותר לטלטלו לצורך גופו ומקומו, והתוס' מפרש שעלי הוא מוקצה מחמת חסרון כיס, ואסור לטלטלו אפילו לצורך גופו ומקומו.

לפי שיטת הרי"ף, רבי יוחנן מביין שבית שמאי אוסרים משום עובדין דחול [ע"פ ה"ן ה. ד"ה מתני' אין נוטלין], וגם בית הלל מודים לאיסור זה, אבל לדעתם הוא נדחה מפני שמחת יום טוב. דוחה הגמ', שבית הלל אינם סוברים איסור זה, ומותר לטלטל כלי שמלאכתו לאיסור לצורך גופו ומקומו.

לפי שיטת התוס', רבי יוחנן סובר שבית הלל מתירים איסור מוקצה מפני שמחת יום טוב. דוחה הגמ', "עד כאן לא קאמרי בית הלל הכא אלא דאיכא תורת כלי עליו" - נראה לפרש, שכלי אינו יכול להיות מוקצה, ואיסורו מפני גזרת טלטול, וגזרת טלטול מותרת לכולי עלמא מפני שמחת יום טוב.

נתינת עור לפני הדורסן

רבי יוחנן מביין, שבית שמאי אוסרים לתת את העור לפני הדורסן מפני איסור מוקצה ומפני איסור דרבנן של מעבד. דוחה הגמ', שעור חזי למזגא עליה ולכן אינו מוקצה, ונתינתו לפני הדורסן, מיועדת למזגא עליה, ולא לעיבודו.

סילוק תריסי חנויות והחזרתם

רבי יוחנן מביין, שבסילוק תריסי חנויות והחזרתם יש איסור דרבנן מחשש שמא יתקע, ולכן אסור לסלק תריסי בתים ולהחזירם, ובית הלל מתירים מפני שמחת יום טוב.

לגבי דחיית הגמ' יש שתי גרסאות. לפי גרסת רש"י ותוס', הגמ' אינה דוחה את טענת רבי יוחנן, שמדין תריסים מוכח שבית הלל מקלים באיסורי דרבנן משום שמחת יום טוב, והיא מאמצת את שיטת רבי יוחנן שמוחלפת השיטה. בספרים שלנו גרסה אחרת ועל פיה הגמ' דוחה את דברי רבי יוחנן. בית הלל אינם מתירים החזרת התריסים מפני שמחת יום טוב, אלא מפני שאין בניה וסתירה בכלים, ובסילוק התריסין והחזרתם אין איסור.

נחלקו הראשונים במסקנת הסוגיה להלכה, ויש להם ארבע שיטות שונות:

א. שיטת תוס': פוסק כרבי יוחנן ומחליף בין בית הלל לבין בית שמאי במשנת תריסי חנויות.

ב. שיטת רבינו תם ובעל המאור: פוסקים כרבי יוחנן ומחליפים בין בית הלל לבין בית שמאי במשנה של שחיטת חיה ועוף.

ג. שיטת רבינו יוסף: פוסק כרבי יוחנן, אבל אינו מחליף אף אחת מהמשניות.

ד. שיטת הרי"ף והרמב"ם: אינם פוסקים כרבי יוחנן, ולכן אינם מחליפים אף אחת מהמשניות.

תוס' [ד"ה אמר] מפרש שפוסקים כרבי יוחנן, ומפני הסתירה בין משנת שחיטת חיה ועוף לבין משנת תריסים, מחליפים את משנת תריסים. בית שמאי מתירים מפני שמחת יום טוב לסלק התריסים ולהחזירם, בית הלל אוסרים, והלכה כבית הלל שאין מתירים איסור דרבנן מפני שמחת יום טוב. שאר המשניות אינן קשות, כפי דחיית הגמ' לכל אחת מהמשניות.

על פסק התוס' קשה מדברי עולא, האומר שחכמים התירו נתינת עור לפני הדורסן והחזרת תריסי חנויות "מפני תחילתן" שלא ימעט בשמחת יום טוב. לפי פסק התוס' הלכה כבית הלל שלא התירו החזרת תריסי חנויות מפני תחילתן, ומותר להניח העור לפני הדורסן מפני שחזו למזגא עליה, ולא מפני שהתירו סופן מפני תחילתן [נפקא מינה שמותר להניח אף עור של בהמה שנשחטה בערב יום טוב].

רבינו תם [בתוס' ד"ה אמר] ובעל המאור [ג-ד]. פוסקים כרבי יוחנן, ומפרשים שמוחלפת השיטה במשנת שחיטת חיה ועוף. בית הלל מתירים לשחוט אף שאין לו עפר מוכן, ובית שמאי אוסרים. לפי פירוש זה, בית הלל מקלים בכל המחלוקות, ועולא האומר שבהנחת העור לפני הדורסן ובהחזרת תריסי חנויות "התירו סופן משום תחילתן", אומר את דינו אליבא דבית הלל.

על שיטת רבינו תם ובעל המאור, קשה מהמשנה בעדויות, המונה את משנת שחיטת חיה ועוף בין המשניות שבית הלל מחמירים ובית שמאי מקלים, ולשיטת רבינו תם ובעל המאור, בית הלל מקלים במשנה זו. תוס' עונה שמשנת עדויות נשנת לפי הטעות שהיתה לפני שהוחלפה השיטה.

בין שיטת בעל המאור לשיטת רבינו תם יש הבדל גדול. בעל המאור סובר שלדעת בית הלל מותר לשחוט לכתחילה רק כשיש לו דקר נעוץ, והעפר מוכן לכיסוי הדם. רבינו תם חולק ולדעתו דין דקר נעוץ נאמר רק לשיטת בית שמאי, שהם מתירים לכסות הדם רק כשיש לו דקר נעוץ, אבל בית הלל מתירים לשחוט לכתחילה אף ללא דקר נעוץ.

בשיטת רבינו תם חידוש גדול, ששמחת יום טוב מתירה איסור מוקצה. רבינו תם אינו מקבל את שיטת הרי"ף והרמב"ם שיש מוקצה ביום טוב ואין מוקצה בשבת, אלא סובר להיפך שמוקצה ביום טוב קל יותר ממוקצה בשבת, וניתן להתיר מוקצה לצורך שמחת יום טוב.

הרא"ש [סי' ט] מביא את פירושו של ה"ר יוסף שאין כוונת רבי יוחנן להחליף את שיטת בית הלל עם שיטת בית שמאי, אלא שבית הלל החליפו שיטתם, ופסקו פסק שנראה בלתי עקבי. בית הלל סוברים שאין מקלים באיסור דרבנן משום שמחת יום טוב, ואף על פי כן הם מקלים בתריסי חנויות משום שמחת יום טוב. מסביר רבי יוחנן שהם "החליפו שיטתם", והקלו בחנויות מפני שהם צרכי רבים, ושמחת יום טוב של רבים דוחה איסור דרבנן.

על שיטת ה"ר יוסף קשה מדברי עולא, שחכמים הקלו משום שמחת יום טוב גם בהנחת העור לפני הדורסן, אף ששם מדובר בצורכי יחיד ולא בצורכי רבים.

הרי"ף פוסק את כל המשניות כצורתן, ומשמיט את דברי רבי יוחנן, משמע שהוא דוחה את שיטת רבי יוחנן. מפרש הרמב"ן [במלחמות ד, מוכא ברשב"א ד"ה ה"ג בספרים שלנו], שרבי יוחנן חייב להפוך את שיטת בית הלל ובית שמאי במשנת שחיטת חיה ועוף מפני שהוא סובר שיש בנין בכלים ויש סתירה בכלים, ואנו שפוסקים שאין בנין וסתירה בכלים איננו חייבים להפוך את המשניות. לדעת רבי יוחנן המחזיר תריסי חנויות בצורה קבועה חייב חטאת אפילו שלא תקע ולא הידק בחזקה את התריס במקומו. לדעתו אסור מדרבנן להחזיר את התריס מחשש שיחזיר בצורה קבועה. על פי שיטת רבי יוחנן בית הלל סותרים עצמם, שמתירים איסור דרבנן של החזרת תריסים, ואוסרים איסור דרבנן של חפירת גומא. לפיכך הוא מחליף שיטתם. להלכה אנו פוסקים שאין בנין וסתירה בכלים, והמחזיר תריס עם ציר מן הצד חייב חטאת רק במקרה שמהדק את הציר בחזקה. חכמים אסרו תריס עם ציר מן הצד מחשש שמא יתקע ויעבור על איסור תורה. חכמים אסרו גם ציר באמצע, אף שלא ניתן להגיע בו לאיסור תורה, גזרה אטו ציר מן הצד. איסור קל זה אסרו בתריסים שבבתים והתירו בתריסי חנויות, משום שמחת יום טוב. אין סתירה בין היתר זה לבין האיסור שאוסרים בית הלל לחפור גומא כדי לשחוט חיה ועוף.

מפירושו של הרמב"ן עולה, שבית הלל אינם מתירים מפני שמחת יום טוב, לא איסור מוקצה, לא איסור מלאכה דרבנן [חפירת גומא], ולא איסור דרבנן המהוה גדר לאיסור דאורייתא [תריס עם ציר מן הצד]. בית הלל מתירים מפני שמחת יום טוב רק איסורים קלים של ציר באמצע אטו ציר מן הצד, והנחת עור לפני הדורסן במקום שחזי למזגא עליה.

הרמב"ם הולך בשיטת הרי"ף, שדינו של רבי יוחנן נדחה, ואין צריך להפוך אף לא אחת מהמשניות. הרמב"ם פוסק בשלשה מקומות שהקלו חכמים מפני שמחת יום טוב:
א. "המפשיט עור... נותנו לפני בית הדריסה כדי שידרסו עליו ולא יפסד, ולא התירו דבר זה אלא מפני שמחת יום טוב כדי שלא ימנע מלשחוט" [פ"ג ה"ד].

ב. "מסלקין תריסי חנויות ומחזירין אותן ביום טוב כדי שיוציא תבלין שהוא צריך להן מן החנות ולא ימנע משמחת יום טוב" [פ"ד הי"ב].

ג. "אין מוליכין את הסולם של שובך משובך לשובך ברשות הרבים שמא יאמרו לתקן גגו הוא מוליכו, אבל ברשות היחיד מוליכו, אע"פ שכל מקום שאסרו חכמים מפני מראית העין אפילו בחדרי חדרים אסור כאן התירו מפני שמחת יום טוב" [פ"ה ה"ד].

שני הדינים הראשונים מפורשים בגמ' בדברי עולא. הדין השלישי סותר את פשטות הסוגיה [ט], האומרת שרב חנן בר אמי ורב נחלקו במחלוקת חכמים ורבי אלעזר ורבי שמעון האם כל מקום שאסרו חכמים מפני מראית העין אפילו בחדרי חדרים אסור. נראה לפרש שלדעת הרמב"ם, סוגית הגמ' מבוססת על ההבנה שמחלוקת בית הלל ובית שמאי אינן נובעות מקולא מפני שמחת יום טוב, ולכן הגמ' חייבת להסביר שרב חנן בר אמי, המחלק בין רשות היחיד לרשות הרבים, חולק על רב. כיוון שנפסקה ההלכה כעולא, שבית הלל מקלים מפני שמחת יום טוב, אין הכרח לפרש שרב חנן בר אמי חולק על רב.

חשוב להדגיש, שפסקי הרמב"ם תואמים את הסבר הרמב"ן, שרבי יוחנן סבר שבית הלל מתירים משום שמחת יום טוב כל איסורי דרבנן, ולכן היה חייב להחליף השיטה. להלכה אנו פוסקים כעולא שחכמים הקלו רק באיסורים מסויימים. חכמים הקלו בתריס עם ציר באמצע שאיסורו כעין גזרה לגזרה [ציר באמצע אטו ציר מן הצד, וציר מן הצד מגזרה שמא יתקע], הקלו בסולם ברשות היחיד שגם איסורו דומה לגזרה לגזרה [רשות היחיד אטו רשות הרבים, וברשות הרבים יש חשש שהרואה יאמר שהולך להטיח גגו], והקלו בהנחת העור לפני הדורסן, שנראה שהניחו שם למזגא עליה.

סיכום

הגמ' דנה בשש מחלוקות בית הלל ובית שמאי, וחוקרת האם הן מבוססות על עקרון אחד, או שיש אוסף של מחלוקות שונות. רבי יוחנן סובר שלפחות חלק מהמשניות מבוססות על עקרון אחד, וכיוון שיש סתירה בעיקרון זה, יש להחליף באחת המחלוקות בין בית הלל לבין בית שמאי.

נחלקו הראשונים במסקנת הסוגיה להלכה:

רבינו תם ובעל המאור הופכים את משנת שחיטת חיה ועוף, ובית הלל מתירים לשחוט לכתחילה.

תוס' מעלה אפשרות להפוך את משנת תריסי חנויות, ובית הלל אוסרים אפילו כשיש ציר באמצע.

ה"ר יוסף סובר שאין להפוך אף אחת מהמשניות, ובית הלל הקלו רק בשמחת יום טוב של ציבור.

הרי"ף והרמב"ם סוברים שאין להפוך אף אחת מהמשניות, ובית הלל הקלו באיסורי דרבנן "קלים".

לדעת רבינו תם ההיתר משום שמחת יום טוב גדול מאוד. הוא סובר שמותר לשחוט לכתחילה אף ללא דקר נעוץ, זאת אומרת ששמחת יום טוב מתירה איסור מוקצה ומתירה איסור חפירה דרבנן. בגמ' [יא.-יא:א:] מפורש, שאסור לשטוח חלבים ברוח על גבי יתדות, ואסור להחזיר תריס שיש לו ציר מן הצד. ניתן לטעון שגם לשיטת רבינו תם אין היתר גורף של כל האיסורים מדרבנן, ואיסורים שנועדו למנוע איסור דאורייתא, דוחים שמחת יום טוב. ניתן לטעון שלדעת רבינו תם יש היתר גורף, וחכמים אסרו רק "את סופן" – אסור לשטוח חלבים, ואסור להחזיר תריסי חנויות מפני שדברים אלו אינם מונעים ממנו שמחת יום טוב בצורה ישירה, אבל מותר לסלק תריסי חנויות אפילו אם יש להם ציר מן הצד. נראה ברור, שאף אם נבין שהיתר גורף, הוא אינו כולל איסור תורה הנעשה בצורה האסורה רק מדרבנן [לדוגמא: אין היתר לעשות מלאכה דאורייתא כלאחר יד].

לדעת בעל המאור ההיתר משום שמחת יום טוב פחות נרחב משיטת רבינו תם, הוא אוסר לשחוט כשאין לו דקר נעוץ. ניתן להבין שהוא חולק על רבינו תם באיסור מוקצה בלבד, ובשאר איסורי דרבנן הוא מודה לרבינו תם. ניתן להבין שהוא סובר כרש"י ותוס' ר"ד, שדקר נעוץ מונע איסור חפירת גומא, והוא חולק על רבינו תם גם באיסורים מדרבנן.

לדעת ה"ר יוסף רק צורכי רבים הותרו מפני שמחת יום טוב.
 לדעת הרי"ף, הרמב"ם והרמב"ן רק איסורי דרבנן "קלים" נדחים מפני שמחת יום טוב.
 איני יודע מהו איסור דרבנן "קל", ומהו איסור דרבנן "חמור", ולכן איני יודע האם אפשר
 ליישם דין זה מחוץ לדינים המוזכרים בסוגייתנו.
 חשוב לציין, שמצאנו שני דינים שניתן ליישם בכל מקום:
 א. מותר לטלטל מוקצה מפני שמחת יום טוב [גם התוס' וגם הרמב"ם מודים לדין זה. עיין לעיל
[סוגיה יג עמ' 3](#)].
 ב. מותר להשתמש במוקצה מחמת חסרון כיס לצורך שמחת יום טוב [דין זה מפורש רק
 בתוס', ולכאורה הרי"ף חולק עליו. עיין לעיל [סוגיה יח עמ' 2](#)].

הלכה

השו"ע [סי' תצח סע' יד, וסי' תקיט סע' א] פוסק כרי"ף שיש לפסוק את כל המשניות כצורתן.

תייחסות
 איסורי
 מקלים.